

UDC 378.4:330.341.1:334.722(477)
DOI: 10.24025/2306-4420.78(1).2026.353615

JEL Classification Code: I25, R11
Article's History:
Received: 22.02.2026; Revised: 30.02.2026;
Published: 16.03.2026.

Nelia Nagaichuk*

PhD in Economics, Associate Professor
Cherkasy State Technological University
18006, 460 Shevchenko Blvd, Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-2014-3151>

Natalia Tretiak

PhD in Economics, Associate Professor
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
18031, 81 Shevchenko Blvd, Cherkasy, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-9457-2645>

Cooperation between business and education as a foundation for the socio-economic development of the region

Abstract. The relevance of the study is determined by the growing importance of cooperation between higher education institutions and the business sector in shaping the knowledge-based economy, which increasingly defines the competitiveness of regions in the global environment. In contemporary conditions, it is the partnership between education and the corporate sector that ensures the development of human capital, accelerates innovation processes, and contributes to the formation of resilient socio-economic systems. Foreign scholars emphasise that effective interaction between universities and the business sector is the foundation of innovation ecosystems capable of adapting to technological change and creating new markets. The purpose of the article was to conduct a comprehensive analysis of university–business cooperation models, compare their effectiveness, and identify strategic directions for implementing successful practices in the regional development of Ukraine.

The research methodology includes structural-functional analysis, comparative analysis of international models, content analysis of foreign academic literature, and case analysis of leading universities worldwide. This methodological approach made it possible to systematise theoretical concepts and practical mechanisms of cooperation applied in different countries.

The results demonstrate that the most effective cooperation models are characterised by a high level of institutionalisation, deep involvement of the business sector in educational and research processes, the presence of innovation infrastructure, and a strong focus on entrepreneurship development. Particular attention is paid to the model of the University of Twente, which combines an innovation park, support for startups, strategic partnership with the business sector and systematic training of specialists for the regional economy. The analysis of Ukrainian practices indicates a gradual transformation of corporate social responsibility toward strategic investment in education and human capital development.

The practical value of the study lies in the development of recommendations for institutionalising cooperation between universities and the business sector, strengthening innovation infrastructure, improving educational programmes, and implementing region-oriented strategies. The findings can be used by policymakers, universities, and the corporate sector to design policies aimed at strengthening the knowledge-based economy and enhancing the competitiveness of Ukrainian regions

Keywords: corporate social responsibility, university–business cooperation, empowerment models, innovation ecosystems, equitable partnership, sustainable territorial development, human capital

*Corresponding author

Неля Нагайчук

Кандидат економічних наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет
18006, бульв. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2014-3151>

Наталя Третяк

Кандидат економічних наук, доцент
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького
18031, бульв. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9457-2645>

Співпраця бізнесу та освіти як основа соціально-економічного розвитку регіону

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена зростаючим значенням взаємодії між закладами вищої освіти та бізнесом у формуванні економіки знань, що визначає конкурентоспроможність регіонів у глобальному середовищі. У сучасних умовах саме партнерство між освітою та корпоративним сектором забезпечує розвиток людського капіталу, прискорення інноваційних процесів та створення стійких соціально-економічних систем. Зарубіжні науковці підкреслюють, що ефективна взаємодія університетів і бізнесу є фундаментом інноваційних екосистем, які здатні адаптуватися до технологічних змін та формувати нові ринки.

Метою статті є комплексне дослідження моделей співпраці між університетами та бізнесом, їх порівняльний аналіз і визначення стратегічних орієнтирів для впровадження ефективних практик у регіональному розвитку України.

Методи дослідження включають структурно-функціональний аналіз, порівняльний аналіз міжнародних моделей, контент-аналіз наукових праць зарубіжних дослідників та аналіз кейсів провідних університетів світу. Такий підхід дозволив систематизувати теоретичні концепції та практичні механізми взаємодії, що застосовуються у різних країнах.

Отримані результати демонструють, що найбільш ефективні моделі співпраці характеризуються високим рівнем інституціоналізації, глибоким залученням бізнесу в освітні та наукові процеси, наявністю інноваційної інфраструктури та орієнтацією на розвиток підприємництва. Особливу увагу приділено моделі Університету Твенте, яка поєднує інноваційний парк, підтримку стартапів, стратегічне партнерство з бізнесом та системну підготовку фахівців для регіональної економіки. Аналіз українських практик свідчить про поступову трансформацію корпоративної соціальної відповідальності у напрямі стратегічного інвестування в освіту та розвиток людського капіталу.

Практична цінність дослідження полягає у формуванні рекомендацій щодо інституціоналізації партнерства між університетами та бізнесом, розвитку інноваційної інфраструктури, удосконалення освітніх програм та впровадження регіонально орієнтованих стратегій. Результати можуть бути використані органами влади, університетами та корпоративним сектором для розроблення політик, спрямованих на зміцнення економіки знань та підвищення конкурентоспроможності регіонів України

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, університетсько-бізнесова кооперація, моделі розширення можливостей, інноваційні екосистеми, паритетне партнерство, сталий розвиток території, людський капітал

Вступ

Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) зазнала суттєвої парадигмальної еволюції – від благодійної моделі до системної, інституційно інтегрованої форми взаємодії бізнесу та суспільства. У центрі цієї трансформації перебуває освіта, яка розглядається не лише як механізм трансляції знань, а як інструмент розширення можливостей, що формує здатність індивідів і спільнот до автономного соціально-економічного розвитку та підвищення адаптивності до структурних змін.

Нині традиційна модель функціонування економічних і освітніх інституцій, що ґрунтувалася на адміністративному управлінні та фрагментарних формах співпраці, виявляється недостатньо ефективною в умовах зростаючої складності соціально-економічних процесів. Забезпечення інституційної життєздатності та довгострокової конкурентоспроможності вимагає переходу до стратегічно орієнтованих моделей управління, здатних інтегрувати поточні виклики з перспективними можливостями розвитку.

У зазначеному контексті підприємницькі структури та заклади освіти мають трансформувати логіку взаємодії, відмовившись від реактивних практик, що передбачають ухвалення рішень виключно під впливом зовнішніх факторів. Натомість актуалізується необхідність формування партнерської моделі, що ґрунтується на принципах створення спільної цінності, яка синхронізує економічні інтереси бізнесу з суспільними потребами та регіональними стратегіями розвитку. За таких умов соціальна відповідальність бізнесу перестає виконувати функцію репутаційного інструменту чи епізодичної філантропії та набуває статусу стратегічного ресурсу, що забезпечує стійкість регіональних соціально-економічних екосистем, сприяє накопиченню людського капіталу та стимулює інноваційну динаміку.

Попри активізацію корпоративного сектору, у взаємодії бізнесу та освіти зберігається низка суперечностей, які потребують наукового та практичного розв'язання. Вивчення цих питань дозволить структурувати існуючі практики та визначити найбільш життєздатні моделі корпоративної участі у формуванні інноваційного освітнього середовища.

Сучасний стан співпраці бізнесу та освіти у світовому вимірі характеризується посиленням ролі університетсько-бізнесової кооперації, яка дедалі частіше розглядається як один із ключових механізмів соціально-економічного розвитку регіонів. Університети та підприємства формують спільні інноваційні середовища, що забезпечують підготовку конкурентоспроможних кадрів, прискорення технологічного оновлення та зміцнення регіональної економічної динаміки.

Інтеграція освітнього сектору, підприємницького середовища та державних інституцій у світовій практиці розглядається як фундамент інноваційних екосистем, здатних забезпечувати стійке економічне зростання, розвиток людського капіталу та підвищення конкурентоспроможності територій. Саме таку логіку обґрунтовують Т. Davey *et al.* (2011a), підкреслюючи, що взаємодія між ключовими стейкхолдерами формує основу регіонального інноваційного розвитку. У цьому контексті співпраця університетів і бізнесу (University–Business Cooperation, UBC) постає як багатовимірний процес, що охоплює різні інструменти та формати взаємодії. За результатами дослідження Т. Davey *et al.* (2018), рівень такої співпраці в Європі загалом перебуває на ранній стадії, а її ефективність значною мірою визначається інституційними структурами, нормативними рамками та організаційною спроможністю регіонів.

Учені пропонують розгорнуту класифікацію форматів UBC, до яких належать спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські проекти, мобільність кадрів і студентів, комерціалізація результатів досліджень, спільна розробка освітніх програм, навчання впродовж життя, розвиток підприємництва та участь бізнесу в управлінні університетами. Сукупно ці форми забезпечують комплексний вплив на регіональний розвиток, оскільки поєднують освітні, інноваційні та економічні процеси.

Подальший розвиток концептуальних підходів до UBC представлено у дослідженні L. Martin-Rubio та E. Andina-Díaz (2016), які фіксують перехід від традиційного трансферу знань до глибшої інтеграції бізнесу в освітні процеси. Автори наголошують, що університети формують ключові компетентності, необхідні для професійної діяльності та соціально-економічного розвитку, а тому співпраця з бізнесом має охоплювати не лише інноваційну та дослідницьку діяльність, а й структуру та зміст освітніх програм. Компетентності випускників розглядаються як результат взаємодії ресурсів, інституційних практик та освітніх стратегій, що

формується в системі вищої освіти. Звідси випливає потреба у модернізації моделей викладання, розвитку гнучких систем безперервної освіти та оцінюванні результатів співпраці з огляду на їхню суспільну цінність. Особливу увагу автори приділяють ролі офісів трансферу знань як інституційних посередників між освітою та бізнесом.

Паралельно з розвитком УВС у науковому дискурсі посилюється увага до регіоналізації вищої освіти. J. Knight (2024) розглядає її як відповідь на виклики глобалізації та як механізм формування стійких партнерств у межах регіональних освітніх, наукових та інноваційних просторів. Гармонізація національних систем вищої освіти, зокрема в межах Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА), сприяє розвитку внутрішньорегіональної та міжрегіональної кооперації, що підсилює роль регіонального виміру у формуванні політик співпраці «університет – бізнес – суспільство». У попередній праці J. Knight (2017) запропоновано аналітичну модель FOPA, яка охоплює функціональний, організаційний та політичний виміри регіональної взаємодії та дозволяє системно аналізувати різні форми співпраці – від академічних мереж до політичних угод.

Важливий внесок у розуміння територіальної специфіки УВС зроблено T. Davey *et al.* (2015), які доводять, що перехід до економіки знань супроводжується зростанням вимог до університетів щодо їхнього внеску в інноваційні процеси та формування підприємницьких екосистем. Автори підкреслюють, що рівень академічного підприємництва в Європі залишається нерівномірним і залежить від поєднання бар'єрів (інституційних, культурних, нормативних) і драйверів (стратегічних стимулів, інфраструктурної підтримки, партнерських моделей). Результати опитування у 33 країнах Європи засвідчили статистично значущі регіональні відмінності, що підтверджує необхідність територіально чутливих політик та адаптації моделей УВС до локальних умов.

У сучасній економіці знань співпраця між університетами та бізнесом дедалі частіше розглядається як стратегічний чинник регіональної конкурентоспроможності. Як зазначають В. Orazbayeva *et al.* (2019), така взаємодія вже не обмежується традиційним трансфером технологій, а перетворюється на комплексний механізм формування інноваційних екосистем. У межах концепції потрійної спіралі роль університету зазнає суттєвої трансформації: він стає рівноправним партнером бізнесу та держави, впливаючи на соціально-економічний розвиток територій і забезпечуючи генерацію знань, розвиток компетентностей та інновацій.

Цінність дослідження полягає у зосередженні уваги на територіальній нерівності як ключовому чиннику ефективності співпраці між освітою та бізнесом. Автори наголошують, що УВС не є універсальним інструментом розвитку: результативність взаємодії визначається інституційною спроможністю регіону, структурою його економіки та рівнем локальної інноваційної культури. Новизна проявляється у прогностичному підході, який передбачає перехід від ретроспективного аналізу до моделювання потреб майбутньої економіки знань, а також у висвітленні ролі університетів як «якорів» інновацій у слабких регіонах, де залучення малого та середнього бізнесу розглядається не як соціальна підтримка, а як стратегічний інструмент вирівнювання конкурентоспроможності.

На думку дослідників, першочерговими стають питання моделювання впливу змін у фінансуванні університетів на учасників потрійної спіралі, визначення компетентностей професійних фасилітаторів УВС, розроблення політичних інструментів стимулювання участі малого та середнього бізнесу в інноваційних процесах, а також інституційне масштабування практики спільних призначень між університетами та підприємствами. Співпраця між освітою та бізнесом має розглядатися не як периферійна діяльність, а як центральний елемент сучасної стратегії регіонального розвитку, здатний перетворювати знання на реальне економічне зростання за умови усунення системних бар'єрів та консолідації зусиль усіх стейкхолдерів.

Грунтуючись на дослідженнях M. Lecke (2011), Z. Zavargo і Z. Šumić (2011) визначили, що інтеграція корпоративного досвіду в освітню екосистему розглядається як механізм

формування синергійної моделі розвитку, в якій університети та бізнес виступають спільними інвесторами у зростання регіонального людського та інтелектуального капіталу. Згідно з моделлю Маркуса Лекке (Deutsche Telekom) університетсько-бізнесова взаємодія включає п'ять стратегічних векторів співпраці, кожен із яких має власні цілі та вплив на конкурентоспроможність: інновації (R&D), таланти, освіта, бренд, бізнес (Lecke, 2011). Реалізація цієї моделі потребує глибокої трансформації підходів до підготовки фахівців, спрямованої на подолання дефіциту компетенцій та формування здатності до інноваційної діяльності. Саме така перебудова створює умови для повноцінної інтеграції університетів і бізнесу в єдину інноваційну екосистему.

Автори зауважують на необхідності сертифікації персоналу за стандартом ISO/IEC 17024 (n.d.), що забезпечує підтверджену компетентність фахівців у виконанні критично важливих завдань. Інноваційність цього підходу полягає в безпосередній участі бізнесу у формуванні кваліфікаційних схем через відповідні адміністративні органи, що створює прямий і верифікований зв'язок між університетською підготовкою та вимогами реального сектору. У такій логіці стандартизація постає завершальною ланкою у створенні доданої вартості, забезпечуючи міжнародне визнання кваліфікацій.

У цій парадигмі університет і бізнес мають функціонувати як рівноправні партнери, а не в моделі «університет як сервіс» для корпоративного сектору. Лише паритет інтересів і спільне інвестування в розвиток регіонального людського капіталу формують підґрунтя для сталого економічного зростання. Водночас міжнародна сертифікація виконує роль фінального інструменту валідації якості здобутих компетенцій.

Узагальнення результатів міжнародних досліджень дає підстави стверджувати, що співпраця між університетами та бізнесом сформувалася як один із ключових механізмів соціально-економічного розвитку регіонів. Її значущість зумовлена здатністю забезпечувати розвиток людського капіталу, формування інноваційних екосистем та зміцнення конкурентоспроможності територій. У цьому контексті важливою тенденцією є посилення регіоналізації вищої освіти, яка створює умови для інтеграції освітнього сектору, бізнесу та держави, сприяючи формуванню спільних ринків праці, транскордонних інноваційних мереж і нових форматів партнерств.

Ефективність такої взаємодії визначається інституційною спроможністю регіональних екосистем, їх здатністю забезпечувати комерціалізацію знань, розвиток підприємництва, мобільність кадрів та узгодження освітніх програм із потребами економіки. Водночас дослідження підкреслюють, що співпраця освіти та бізнесу не є однорідним процесом: регіональні відмінності у бар'єрах і драйверах взаємодії зумовлюють необхідність адаптації моделей UBC до локальних умов, враховуючи інституційні, культурні та економічні особливості територій.

Світовий досвід формує науково обґрунтовану основу для розроблення української моделі співпраці бізнесу та освіти, здатної забезпечити модернізацію вищої освіти, підвищення інноваційної активності та зміцнення регіональної конкурентоспроможності.

Матеріали та методи

Дослідження ґрунтується на комплексному поєднанні теоретичних і аналітичних підходів, що забезпечують всебічне вивчення співпраці між університетами та бізнесом як чинника соціально-економічного розвитку регіонів.

У межах теоретичного блоку застосовано структурно-функціональний аналіз, який дозволив визначити ключові елементи та механізми взаємодії освіти й бізнесу, а також їхню роль у формуванні інноваційних екосистем. Порівняльний аналіз використано для систематизації міжнародних моделей співпраці, що дало змогу виокремити спільні риси, відмінності та фактори успішності різних підходів у різних країнах. Контент-аналіз наукових публікацій зарубіжних дослідників забезпечив глибоке опрацювання теоретичних

концепцій, що лежать в основі сучасних моделей партнерства між університетами та корпоративним сектором.

Емпіричний компонент дослідження реалізовано через аналіз кейсів провідних університетів світу, які демонструють високий рівень інституціоналізації співпраці з бізнесом. Вибір кейсів здійснювався за критеріями репрезентативності, наявності інноваційної інфраструктури, підтверджених результатів у сфері розвитку людського капіталу та впливу на регіональний розвиток. Такий підхід дозволив сформулювати вибірку моделей, що відображають різні типи інституційних систем і рівнів економічного розвитку.

Метод системного узагальнення застосовано для інтеграції отриманих результатів у цілісну аналітичну картину, що охоплює як глобальні тенденції, так і специфіку українського контексту. Це забезпечило можливість формування обґрунтованих висновків і рекомендацій щодо розвитку партнерства між університетами та бізнесом у регіонах України.

Запропонована методологія забезпечує прозорість дослідницького процесу, дозволяє відтворити його в інших умовах і створює надійну основу для подальших наукових розвідок у сфері взаємодії освіти та бізнесу.

Результати та обговорення

У дослідженні В. Рябченко (2022) сформульовано теоретико-методологічний підхід до розуміння соціальної відповідальності університетів у контексті сталого розвитку. Автор обґрунтовує, що саме фахівці з вищою освітою є ключовим ресурсом сталого розвитку, а отже, університети мають виконувати розширену соціальну місію, спрямовану на формування відповідального людського капіталу. Проведений критичний аналіз наявних теоретичних підходів дозволив виявити низку методологічних суперечностей у трактуванні соціальної відповідальності та практиках її реалізації. На основі цього автором запропоновано уточнені дефініції понять «соціальна відповідальність» та «соціальна відповідальність університетів», а також концептуалізовано їхні виміри у площині сталого розвитку.

Важливим внеском автора є розроблення теоретичних моделей взаємодії університетів із суспільством, які враховують рівень суспільного запиту на соціальну відповідальність та визначають умови ефективної співпраці. Автор наголошує, що довіра та сталість партнерств забезпечуються дотриманням трьох фундаментальних принципів – демократії, доброчесності та моральності, – і водночас окреслює ключові орієнтири для подальшого наукового аналізу взаємодії «університет – бізнес – суспільство» у контексті регіонального розвитку.

У сучасних українських реаліях стійка та інституційно оформлена система взаємодії між освітнім сектором і бізнесом фактично відсутня. Наявні форми співпраці мають переважно точковий характер (Нагайчук *та ін.*, 2026), не інтегруються у регіональні стратегії розвитку та не спираються на довгострокові механізми інвестування в людський капітал. У результаті замість комплексного партнерства спостерігаємо окремі соціально орієнтовані ініціативи, що реалізуються міжнародними компаніями в межах їхньої політики корпоративної соціальної відповідальності.

Попри суспільну значущість таких програм, їхній зміст здебільшого спрямований на підтримку вразливих груп населення, а не на посилення інституційної спроможності освітніх закладів чи розвиток їхнього інноваційного потенціалу. Університети та інші освітні заклади, як правило, не залучаються до проектування, реалізації або масштабування цих ініціатив. Це не дозволяє перетворити соціальні інвестиції бізнесу на елементи стійкої освітньої екосистеми, а самі інтервенції залишаються фрагментарними та не переходять у формат стратегічного партнерства.

На цьому тлі особливо показовими є практики міжнародних компаній, які демонструють потенціал соціальних інвестицій, але водночас підкреслюють несистемність та обмеженість існуючої освітньо-бізнесової взаємодії. Саме аналіз таких кейсів дає змогу

виявити, яким чином соціальні ініціативи можуть – за наявності відповідних умов – трансформуватися у стійкі освітні моделі.

Розглянемо кейси, що демонструють трансформацію соціальних інвестицій у стійкі освітні моделі через практики міжнародних компаній в Україні. Прикладом слугують моделі інклюзивної освіти та соціальної адаптації, які стали результатом стратегічних інтервенцій L'Oréal та Dove. Реалізовані ними програми інклюзивної освіти відіграють критичну роль у подоланні соціальних бар'єрів та стереотипів, забезпечуючи сталий розвиток людського капіталу через інтеграцію вразливих верств населення.

Компанія L'Oréal реалізує модель економічного розширення можливостей через програму «Краса для всіх». Це інструмент здобуття фінансової незалежності для жінок, що постраждали від домашнього або гендерно зумовленого насильства. Паралельно ініціатива «Stand Up» від L'Oréal Paris, що стартувала в Україні 8 березня 2021 р., функціонує як інструмент трансформації суспільної свідомості щодо безпеки у громадських місцях (Vector Media, 2022).

У соціокультурному просторі проєкт ShowUs (ПокажітьНас) від бренду Dove (Unilever) виступає як освітня платформа проти медійних стереотипів. Використання фотобанку з невідретушованими світлинами реальних українських жінок стимулює суспільство до інклюзивності, що підкріплюється глобальним рішенням Unilever відмовитися від терміну «нормальний» у рекламі та на пакуваннях (Vector Media, 2022).

Згідно з даними звіту Vector Media (2022) інклюзивні ініціативи провідних міжнародних компаній демонструють відчутний кількісний ефект, що свідчить про їхню системність та реальний соціальний вплив. Програма «Краса для всіх» компанії L'Oréal забезпечила підготовку 164 випускниць, з яких 100 осіб завершили навчання у 2017–2020 рр., а ще 64 – у 2021 р. Масштабність освітніх проєктів підтверджує й глобальна ініціатива «Stand Up» (L'Oréal Paris), у межах якої понад 400 000 осіб пройшли спеціалізоване навчання у світі ще до її запуску в Україні.

Важливим елементом підтримки жіночого наукового потенціалу є українська премія «Для жінок у науці», що у 2021 р. об'єднала 170 учасниць, серед яких 115 кандидаток наук і 52 докторки наук. Це свідчить про зростання академічної активності жінок та розширення можливостей для їхнього професійного розвитку.

Окремо варто відзначити соціальні інвестиції компанії Unilever, яка спрямувала 10,5 млн грн на підтримку соціальних стандартів та забезпечення гендерного балансу. Такий обсяг фінансування демонструє стратегічну орієнтацію бізнесу на довгострокові інклюзивні практики та підсилює роль корпоративного сектору у формуванні рівних можливостей.

У сукупності ці дані підтверджують, що інклюзивні програми міжнародних компаній мають не декларативний, а вимірюваний характер, сприяючи розширенню доступу до освіти, підвищенню соціальної мобільності та зміцненню гендерної рівності. Такі соціальні ініціативи готують необхідне підґрунтя для професійного розвитку. Усунення фундаментальних соціальних бар'єрів (як-от насильство чи стереотипізація) є обов'язковим пререквізитом, без якого спеціалізована фахова освіта залишалася б недоступною для маргіналізованих груп.

Сучасна модель взаємодії бізнесу та освіти через стратегічну інтеграцію бізнес-експертизи у фахову освіту передбачає впровадження концепції «Work & Study», де бізнес виступає активним архітектором освітнього середовища, долаючи розрив між академічною теорією та ринковими вимогами. Успішним прикладом застосування такої моделі взаємодії є освітня вертикаль Deloitte. Компанія реалізує стратегічну мету – позитивно вплинути на життя 100 млн людей до 2030 р. Проєкт «World Class Лекторії» дозволяє співробітникам передавати знання з лідерства та проєктного менеджменту некомерційному сектору. Ключовим елементом є дуальне навчання: спільний проєкт із КНЕУ ім. В. Гетьмана дозволяє студентам першого курсу інтегрувати роботу в офісі

Deloitte у навчальний план. Така взаємодія має системний характер. Так, лише за 2021 р. співробітники компанії інвестували 2150 годин волонтерської роботи в освітні та благодійні проєкти (Vector Media, 2022).

Ще одну модель взаємодії між бізнесом та освітою демонструє Infopulse через цифровізацію та менторство, вибудовуючи ланцюжок професійного розширення можливостей через практико-орієнтоване навчання.

Згідно з даними (Vector Media, 2022) взаємодія бізнесу з освітнім середовищем демонструє високий потенціал у формуванні практикоорієнтованих компетентностей та створенні умов для професійної реалізації молоді. Одним із ключових напрямів такої співпраці стало менторство: фахівці компанії долучилися до роботи зі студентами НТУУ «КПІ», надаючи експертний супровід у процесі розроблення цифрових продуктів. Результатом цієї взаємодії стало створення двох соціально значущих рішень – вебсайту для дитячого хору «Щедрик» та освітньої платформи «Інклюзивний хаб». Такий формат партнерства засвідчує ефективність моделі, в якій бізнес не лише підтримує освітні ініціативи, а й безпосередньо долучається до формування цифрових компетентностей студентів.

Другим важливим компонентом корпоративної участі в розвитку людського капіталу стала спеціалізована підготовка. Програма Microsoft Power Apps Developer Program охопила 200 слухачів, забезпечивши їм доступ до сучасних інструментів розроблення та можливість опанувати навички, затребувані на ринку праці. Масштаб охоплення програми свідчить про її значення як інструменту підвищення цифрової грамотності та професійної мобільності.

Завершальним елементом, який підтверджує результативність співпраці бізнесу та освіти, є конверсія навчання у реальну зайнятість. За підсумками освітніх активностей сім учасників отримали можливість пройти практику в компанії, а четверо – приєдналися до команди Infopulse на постійній основі. Такий результат демонструє ефективність моделі «навчання – працевлаштування», що забезпечує не лише розвиток компетентностей, а й створення реальних кар'єрних траєкторій для молодих фахівців.

У сукупності ці дані підтверджують, що системна участь бізнесу в освітніх процесах сприяє формуванню інноваційного середовища, підвищує якість підготовки кадрів і забезпечує сталі механізми професійної інтеграції.

Взаємодія між бізнесом та освітою в умовах глобальних криз стає інструментом формування безпечного та сталого середовища. Прикладом слугує системна відповідь на пандемію COVID-19, яка була реалізована через проєкт «Знову до школи» (Domestos/UNICEF), що охопив 1700 шкіл. Програма фокусувалася на навчанні персоналу та батьків правил гігієни поверхонь (Vector Media, 2022). Паралельно компанія Infopulse зосередилася на підтримці медичної інфраструктури – проєкт «Вантажівка здоров'я» надав допомогу 26 закладам на суму понад 1 млн грн, а співпраця з фондом «Краб» забезпечила закупівлю трьох інфузійних насосів для хімієтерапії (Vector Media, 2022).

Просвітницькі проєкти, такі як «Чисті пляжі разом» (PepsiCo) та корпоративні заходи з висадки дерев (понад 6500 саджанців від Infopulse у 2021 р., 8000 від Unilever у 2019 р.), перетворюють абстрактні цілі сталого розвитку на конкретні поведінкові практики (Vector Media, 2022). Для системного аналізу масштабів та змісту соціально відповідальної діяльності бізнесу доцільно узагальнити дані щодо ключових корпоративних ініціатив у сфері освіти, інклюзії та сталого розвитку. Наведена нижче таблиця демонструє порівняльний огляд практик п'яти міжнародних компаній, відображаючи їхні сфери діяльності, характер соціальних та освітніх проєктів, а також обсяги інвестицій і кількісні результати. Така структуризація дозволяє простежити різні моделі корпоративної участі у суспільному розвитку та оцінити їхній внесок у формування екосистеми розширення можливостей (табл. 1).

Таблиця 1. Соціально відповідальні й освітні ініціативи провідних компаній та їхні інвестиційні показники

Назва компанії	Сфера діяльності	Соціальні та освітні проекти	Інвестиції та кількісні показники
L'Oréal	Косметика та краса	Програма «Краса для всіх» для постраждалих від насильства; ініціатива Stand Up; премія «Для жінок у науці»	100 млн євро на відновлення екосистем; 50 млн євро у благодійні фонди для жінок; понад 400 000 осіб пройшли навчання Stand Up
Unilever	Споживчі товари (FMCG)	Проект #ShowUs проти стереотипів; кампанія «У чистому світі не хворіють діти»; проект «Знову до школи» спільно з UNICEF	10,5 млн інвестицій у соціальні проекти; передано 5000 л Domestos у 50 лікарень; забезпечення дезінфекційними засобами 1700 шкіл
PepsiCo	Напої та харчові продукти	Співпраця з Let's Do It Ukraine; проекти з відповідального споживання (загальна стратегія PepsiCo Positive)	Скорочення пластику в пакуванні напоїв на 50 %; відновлення 100 % води; впровадження відновлювального землеробства на 3 млн га
Infopulse	ІТ-послуги та розробка	Проект «Вантажівка здоров'я»; Microsoft Power Apps Developer Program; менторські програми для студентів НТУУ	1 004 106 грн на допомогу 26 лікарням; придбано 3 інфузійні насоси для фонду «Краб»; професійне навчання для 200 осіб
Deloitte	Консалтинг та аудит	Освітні лекторії Deloitte WorldClass; партнерство з премією Global Teacher Prize; програма дуального навчання Work & Study	2150 год корпоративного волонтерства співробітників у 2021 р.; проведено 13 вебінарів для 500 учасників

Джерело: побудовано авторами за Vector Media (2023)

Узагальнення емпіричних матеріалів, отриманих у результаті аналізу практик провідних міжнародних компаній, дає змогу простежити структурні закономірності у способах залучення бізнесу до розвитку освітнього середовища. Виявлені кейси демонструють, що корпоративні соціальні інвестиції не є однорідними: вони формують різні за логікою, інструментами та очікуваними результатами моделі взаємодії, які відображають еволюцію бізнесу від традиційних патерналістських підходів до стратегій розширення можливостей та довгострокового розвитку людського капіталу.

Сучасна глобальна економіка дедалі виразніше набуває рис системи, в якій знання виступають ключовим виробничим ресурсом та визначальним чинником конкурентоспроможності. За таких умов університети перестають функціонувати як ізольовані інтелектуальні центри й дедалі більше інтегруються у процеси економічного планування та регіонального розвитку.

Як зазначають Z. Zavargo та Z. Šumić (2011), стратегічна роль університетів потребує розгляду їх як «стаціонарних» економічних агентів, тісно пов'язаних із територією свого розташування. На відміну від транснаціональних корпорацій, капітал яких є мобільним і може переміщуватися у пошуках вигідніших умов, університети залишаються стабільними інституціями, глибоко вкоріненими у місцевий соціально-економічний простір. Саме ця «локальна прив'язаність» робить їх природними «якорями» регіонального розвитку, здатними забезпечувати довгострокове накопичення людського капіталу, підтримку інноваційних екосистем та формування умов для сталого зростання.

Науковці (Zavargo & Šumić, 2011) виділяють багаторівневу типологію взаємодії «університет – бізнес», підкреслюючи, що забезпечення конкурентоспроможності регіону потребує системної диверсифікації каналів передачі знань. Університет у такій моделі постає як багатофункціональний інтелектуальний хаб, у межах якого циркуляція знань та інновацій відбувається за кількома стратегічними напрямками:

– формування людського капіталу, адаптованого до потреб індустрії, що забезпечує відповідність компетентностей випускників вимогам ринку праці;

- оновлення та поглиблення професійних навичок фахівців (LLL), що дає змогу університетам оперативного модернізувати освітні програми та підтримувати їхню релевантність;
- кооперація у сфері прикладних досліджень, спрямованих на розв'язання технологічних викликів та створення нових продуктів і рішень (R&D);
- трансфер знань, що охоплює публікаційну діяльність, патентування, створення прототипів, ліцензування, консалтинг та інші форми комерціалізації результатів досліджень;
- формування комунікаційних платформ (центри підприємництва, конференції, професійні форуми), а також розвиток академічної та професійної мобільності, що сприяє інтеграції університету в регіональну інноваційну екосистему (Zavargo & Šumić, 2011).

У сукупності ці напрями формують цілісну архітектуру співпраці, яка дозволяє університетам виконувати роль ключових агентів регіонального розвитку та забезпечувати стійке відтворення знань, інновацій і людського капіталу. Приклади моделей співпраці університетів і бізнесу наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Моделі співпраці університетів і бізнесу / регіональні університетські моделі

Модель / Країна	Ключові характеристики
Данська модель (SEA, Ольборзький університет)	Орієнтована на проблемно-орієнтоване навчання (PBL), інституційно підтримує обмін знаннями через Knowledge Exchange Office, інтегрує підприємництво в університетську стратегію та спирається на законодавчі механізми підтримки винахідництва
Естонська модель (ETM, Тартуський університет)	Спрямована на розвиток ICT-сектору, поєднує двомовні освітні програми, забезпечує системну інтеграцію з бізнесом і залучає значну частку студентів, які вже працюють у реальному секторі економіки
Німецька дуальна система освіти (інституціоналізована співпраця)	Інституціоналізує поєднання теоретичного навчання та оплачуваної практики, забезпечує глибоке залучення бізнесу на всіх етапах освітнього процесу, передбачає спільну розробку навчальних планів університетами й компаніями та формує стійкий механізм підготовки висококваліфікованих кадрів, адаптованих до потреб ринку
Triple Helix (Потрійна спіраль)	Створює інтегровану модель взаємодії університетів, бізнесу та держави, орієнтовану на спільні інноваційні проекти, розвиток регіональних інноваційних хабів і формування довгострокових партнерств
Неформальна локальна співпраця (Хорватія, Університет Загреб)	Ґрунтується на локальних і тимчасових партнерствах між кафедрами та компаніями, включає гостьові лекції, стажування та нетворкінг; реалізується через Центр підтримки студентів, який співпрацює з сотнями компаній і забезпечує значний обсяг стажувань та працевлаштування
Формалізована співпраця (США, Стенфордський університет, StartX)	Передбачає офіційні угоди між університетом і бізнесом, спільну розробку програм та підтримку підприємництва; реалізується через StartX – інкубатор, що об'єднує сотні стартапів і забезпечує менторство, ресурси та інноваційне середовище
Pan-African University (PAU) / Африканський Союз (54 країни)	Функціонує як континентальна мережа з п'яти інститутів, орієнтованих на стратегічні напрями розвитку; підтримує мобільність студентів і викладачів, реалізує регіональні пріоритети «Агенди 2063» та фінансується через партнерство держав і міжнародних організацій
Arab Open University (AOU) / дев'ять країн арабського регіону	Працює за змішаною моделлю навчання, має мережу кампусів у дев'яти країнах, співпрацює з Open University (Велика Британія) для визнання кваліфікацій, проходить регулярну міжнародну акредитацію та спрямований на розвиток суспільства знань
European University Institute (EUI) / ЄС (шість країн-засновниць)	Спеціалізується на соціальних науках і гуманітаристиці, пропонує лише магістерські та докторські програми, працює на основі міжнародного договору та має статус міжурядової організації, що забезпечує автономність від національних регуляторів
University of the South Pacific (USP) / 12 країн Тихоокеанського регіону	Є багатокampusним університетом, спільно керованим урядами 12 держав; орієнтований на регіональний розвиток, підготовку лідерів, підтримку сталого розвитку та культурної спадщини; фінансується державами, студентськими внесками та міжнародною допомогою
MIT REAP / США (Нова Англія)	Реалізує модель регіонального прискорення підприємництва, об'єднує уряд, бізнес, університети та венчурний капітал; оцінює регіональні можливості, формує стратегії інноваційного розвитку та підтримує інноваційно орієнтоване підприємництво

Продовження таблиці 2.

Модель / Країна	Ключові характеристики
Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions (AMS Institute) / Нідерланди (Амстердам)	Формує партнерство між університетами, бізнесом і державою для розв'язання міських викликів; використовує місто як «живу лабораторію»; працює на основі спеціального тендеру та має довгострокове фінансування для впровадження міських інновацій
University of Twente & Kennispark Twente / Нідерланди (регіон Твенте)	Поєднує підприємницький університет і регіональний інноваційний парк; має інституційно закріплену культуру інновацій, спеціалізовані офіси та програми підтримки стартапів; щороку генерує сотні стартапів і тисячі робочих місць, формуючи потужну регіональну екосистему
Cambridge / Велика Британія (Модель університету як локального економічного «якоря»)	Університет виступає стабільним центром регіонального розвитку, що не переміщується та формує навколо себе інноваційну екосистему. Компанії обирають партнерство з університетом завдяки доступу до талантів, наукової експертизи та інфраструктури. Географічна близькість відіграє роль для малих компаній і проектів, що потребують швидкої взаємодії або конфіденційності. Великі корпорації формують партнерства незалежно від відстані, орієнтуючись на унікальну експертизу університету. Університет стає магнітом для інвесторів, стартапів і високотехнологічних компаній, створюючи стійку інноваційну екосистему

Джерело: побудовано авторами за (Davey *et al.*, 2011; Davey *et al.*, 2018; Knight, 2024; Lester, 2005; Mykhailyshyna & Teleton, 2020; Abreu *et al.*, 2009)

Представлені у таблиці «Моделі співпраці університетів і бізнесу / регіональні університетські моделі» приклади демонструють значну різноманітність підходів до організації взаємодії між університетами, бізнесом і державними структурами. Кожна модель відображає специфіку національного або регіонального контексту, історичні умови, рівень економічного розвитку та інституційну зрілість освітньої системи. Однак сам перелік моделей ще не дає змоги оцінити їхню ефективність, масштаб впливу чи потенціал для адаптації в інших країнах.

Для глибшого розуміння того, які саме механізми забезпечують успішність співпраці, необхідно перейти від описового рівня до порівняльного аналізу, що враховує інституційну логіку, рівень інституціоналізації, роль бізнесу та масштаб впливу кожної моделі. Саме тому наступний етап – це узагальнення всіх моделей у єдиній порівняльній таблиці, що дозволяє системно зіставити їх між собою та визначити найефективніші практики (табл. 3).

Таблиця 3. Узагальнена порівняльна таблиця моделей університетсько-бізнесової співпраці

Модель / Країна	Інституційна логіка	Рівень інституціоналізації	Роль бізнесу	Масштаб впливу
Данська модель (SEA, Ольборзький університет)	Державна підтримка інновацій; інтеграція підприємництва; офіси обміну знаннями; PBL як системна методика	Високий	Співтворець програм	Національний
Естонська модель (ETM, Тартуський університет)	Національна цифровізація; ІСТ-орієнтація; двомовні програми; інтеграція з бізнесом	Середній–високий	Партнер у цифрових індустріях	Національний
Німецька дуальна система освіти	Законодавчо закріплена дуальна освіта; спільні програми; стабільне фінансування. Повна інтеграція бізнесу в освіту	Дуже високий	Стратегічний партнер, повна інтеграція	Національний / Європейський
Triple Helix	Концептуальна модель взаємодії «університет – бізнес – держава»; інноваційні кластери	Варіює	Рівноправний учасник	Регіональний / Національний

Продовження таблиці 3.

Модель / Країна	Інституційна логіка	Рівень інституціоналізації	Роль бізнесу	Масштаб впливу
Неформальна локальна співпраця (Хорватія, Університет Загреба)	Локальні партнерства; залежність від особистих контактів; неформальна взаємодія	Низький	Епізодичний учасник	Локальний
Формалізована співпраця (США, Стенфордський університет, StartX)	Формалізовані угоди; інкубатори; акселерація стартапів	Середній	Партнер у програмах та інкубації	Регіональний
Pan-African University (PAU)	Наднаціональна мережа інститутів; реалізація «Агенти 2063»	Високий	Партнер у стратегічних напрямках	Континентальний
Arab Open University (AOU)	Мережевий університет; змішана освіта; міжнародна акредитація	Середній	Участь у визнанні кваліфікацій	Регіональний
European University Institute (EUI)	Міжурядова організація; створений міжнародним договором	Дуже високий	Обмежена роль бізнесу	Європейський
University of the South Pacific (USP)	Спільна власність 12 держав; багатокampusна структура; регіональний розвиток	Високий	Партнер у розвитку регіону	Регіональний
MIT REAP (США)	Платформа регіональних інновацій; об'єднання уряду, бізнесу, університетів	Високий	Ключовий стейкхолдер	Регіональний / Глобальний
AMS Institute (Нідерланди)	Партнерство «місто – університет – бізнес»; міська «жива лабораторія»	Середній–високий	Співтворець міських інновацій	Міський / Регіональний
University of Twente & Kennispark Twente (Нідерланди)	Підприємницький університет + інноваційний парк; системна підтримка стартапів	Дуже високий	Стратегічний партнер	Регіональний / Міжнародний
Cambridge / Велика Британія (Модель університету як локального економічного «якоря»)	Університет розглядається як постійний економічний актор, що формує довгострокову інноваційну екосистему. Партнерства будуються навколо доступу до талантів, наукових лабораторій та інфраструктури	Високий: партнерства підтримуються інституційно, включають спільні лабораторії, довгострокові дослідницькі програми, інноваційні кластери	Бізнес виступає співінвестором, замовником досліджень, роботодавцем, учасником спільних лабораторій. Великі компанії формують партнерства незалежно від відстані; малі – орієнтуються на близькість	Значний: університет стає центром тяжіння для інноваційних компаній, сприяє створенню стартапів, залученню інвестицій, розвитку регіональних кластерів та формуванню високотехнологічних робочих місць

Джерело: побудовано авторами на основі табл. 2

Модель University of Twente & Kennispark Twente (Нідерланди) вирізняється серед інших тим, що поєднує інституційну сталість, глибоку інтеграцію бізнесу та доведену результативність. Співпраця університету з компаніями не обмежується окремими проектами чи партнерськими угодами – вона закладена в основу стратегічного розвитку, кадрової політики, інфраструктури та регіонального планування. Бізнес у цій моделі виступає не зовнішнім учасником, а повноцінним співтворцем інноваційної екосистеми,

що забезпечує постійний обмін знаннями, спільну розробку рішень та формування підприємницького середовища (University of Twente, n.d.).

На основі результатів проведеного дослідження та аналізу найкращих міжнародних практик сформульовано наступні пропозиції щодо розвитку університетсько-бізнесової співпраці в Україні. Необхідно, зокрема, розробити та ухвалити нормативно-правову базу, що регулює форми участі бізнесу в освітньому процесі: спільну розробку освітніх програм, дуальне навчання, стажування, корпоративне фінансування дослідницьких проєктів. Доцільно запровадити податкові стимули для підприємств, що інвестують у підготовку фахівців та університетські науково-дослідні програми за прикладом Німецької дуальної системи та законодавчих механізмів Данії.

На базі провідних регіональних університетів варто відкрити інноваційні парки та технологічні хаби, які об'єднуюватимуть академічний, підприємницький і державний сектори для спільного розв'язання регіональних проєктів. Реальні міські та регіональні проблеми мають стати основою для спільних дослідницьких програм і стартапів.

Необхідно сприяти широкому впровадженню сертифікації фахівців за стандартом ISO/IEC 17024, залучаючи бізнес до формування кваліфікаційних схем. Це забезпечить верифіковану відповідність компетентностей випускників реальним потребам ринку праці та підвищить міжнародне визнання українських кваліфікацій.

Реалізація запропонованих заходів створить умови для переходу від фрагментарних корпоративних ініціатив до системної, інституційно закріпленої моделі університетсько-бізнесової кооперації, здатної забезпечити модернізацію вищої освіти, розвиток регіональних інноваційних екосистем та підвищення конкурентоспроможності України в умовах повоєнного відновлення та євроінтеграції.

Висновки

Проведене дослідження підтверджує, що в умовах глобальних трансформацій університети еволюціонують від «сервісних центрів» з підготовки кадрів до паритетних стратегічних партнерів бізнесу. Системна інтеграція, реалізована через модель «Потрійної спіралі» та німецьку дуальну систему, демонструє значно вищу інституційну ефективність порівняно з точковими благодійними акціями. Впровадження верифікаційних механізмів, таких як ISO/IEC 17024, дозволяє синхронізувати освітні результати з реальними технологічними потребами, що є критичним для конкурентоспроможності регіонального людського капіталу.

Досвід міжнародних корпорацій (Deloitte, Infopulse, L'Oréal) свідчить, що бізнес-сектор в Україні вже виконує роль драйвера освітніх інновацій. Однак для масштабного переходу до економіки знань необхідно подолати інституційну інерцію та законодавчі бар'єри. Створення регіональних «живих лабораторій» (за прикладом AMS Institute) та платформ прискорення (MIT REAP) дозволить трансформувати соціальні інвестиції корпорацій у стабільний ресурс для модернізації національної системи освіти.

Порівняльний аналіз 14 міжнародних моделей УВС показав, що найвищий соціально-економічний ефект досягається там, де співпраця закріплена інституційно: через законодавчі механізми (Німецька дуальна система), спеціалізовану інфраструктуру (Kennispark Twente), офіси трансферу знань і довгострокові партнерські угоди. Натомість неформальні, особистісно залежні партнерства (модель Університету Загреба) забезпечують лише локальний і нестійкий ефект.

Аналіз вітчизняних практик свідчить про відсутність інституційно оформленої системи університетсько-бізнесової співпраці. Наявні форми взаємодії мають переважно фрагментарний, проєктний характер, вони важко інтегруються в регіональні стратегії розвитку і не беруть участі у розподілі фінансування. Все це не дозволяє конвертувати корпоративні соціальні інвестиції у стійкий ресурс розвитку освітньої системи та регіональної економіки.

Майбутні наукові розвідки мають бути спрямовані на моделювання впливу цифровізації на формати університетсько-бізнесової співпраці (UBC), а також на розробку фінансових стимулів для залучення малого та середнього підприємництва до регіональних інноваційних кластерів. Особливої уваги потребує вивчення ролі офісів трансферу знань як фасилітаторів між академічною наукою та ринком.

Подяки

Немає.

Конфлікт інтересів

Немає.

Список використаних джерел

- Нагайчук, Н. Г., Третяк, Н. М., & Тернова, Л. Ю. (2026). Взаємодія бізнесу та освіти як основа переходу до моделей розширення можливостей регіонів. *Ефективна економіка*, 2. doi: 10.32702/2307-2105.2026.2.85
- Рябченко, В. (2022). Соціально відповідальна співпраця між університетами та суспільством у вимірах сталого розвитку: теоретичні та методологічні засади. *Безперервна професійна освіта: теорія та практика*, 1, 38–48. doi: 10.28925/1609-8595.2022.1.4
- Davey, T., Baaken, T., Deery, M., & Galán-Muros, V. (2011a). 30 best practice case studies in university-business cooperation. *European Commission, DG Education and Culture*. Brussels, Belgium; ISBN 978-92-79-23168-1
- Davey, T., Deery, M., Winters, C., van der Sijde, P., Kusio, T., & Rodríguez Sedano, S. (2011b). 30 good practice case studies in university-business cooperation. *Science-to-Business Marketing Research Centre*.
- Davey, T., Meerman, A., Galán Muros, V., Orazbayeva, B., & Baaken, T. (2018). The state of university-business cooperation in Europe: Final report. *Publications Office of the European Union*. doi: 10.2766/676478
- Davey, T., Rossano-Rivero, S., & van der Sijde, P. (2015). Does context matter in academic entrepreneurship? The role of barriers and drivers in the regional and national context. *The Journal of Technology Transfer*, 6, 1–26. doi: 10.1007/s10961-015-9450-7
- ISO/IEC 17024. (n.d.). Retrieved from <https://www.ewivs.com/en/personal-certifications/personal-certifications-according-to-iso-17024/>
- Knight, J. (2017). The concept and process of higher education regionalization. In J. Knight, & E. T. Woldegiorgis (Eds.), *Regionalization of African higher education: Progress and prospects* (pp. 11–28). Rotterdam: Sense Publishers (African higher education: Developments and perspectives). doi: 10.1007/978-94-6300-956-0_2
- Knight, J. (2024). Higher education cooperation at the regional level. *Journal of International Cooperation in Education*, 26(1), 101–115. doi: 10.1108/JICE-09-2023-0021
- Lecke, M. (2011). University-business cooperation, why and how to collaborate? *Deutsche Telekom*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/business/forum2011/presentations/lecke.pdf>
- Lester, R. K. (2005). Universities, innovation, and the competitiveness of local economies. *MIT Industrial Performance Center, Working Paper 05-010*. Cambridge, MA: Industrial Performance Center, Massachusetts Institute of Technology.
- Martin-Rubio, I., & Andina-Díaz, E. (2016). University knowledge transfer offices and social responsibility. *European Journal of Education*, 51(1), 67–78. doi: 10.1111/ejed.12162
- Mykhailyshyna, D., & Teleton, A. (2020). How to facilitate university-business collaboration in Ukraine? *Centre for Economic Strategy*. Retrieved from <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/How-to-facilitate-university-business-collaboration-in-Ukraine-2.pdf>
- Orazbayeva, B., Plewa, C., Davey, T., & Galán-Muros, V. (2019). The future of university-business cooperation: Research and practice priorities. *Journal of Engineering and Technology Management*, 54, 67–80. Retrieved from [ff10.1016/j.jengtecman.2019.10.001](https://doi.org/10.1016/j.jengtecman.2019.10.001). fffal-02880384f

- University of Twente. (n.d.). Business & entrepreneurship. Retrieved from <https://www.utwente.nl/en/business/>
- Vector Media (2023). Корпоративна соціальна відповідальність. Кейси 5 міжнародних компаній в Україні. Взято з <https://vctr.media/ua/korporatyvna-soczialna-vidpovidalnist-kejsy-5-mizhnarodnyh-kompanij-v-ukrayini-116074/> (дата звернення: 11.12.2025)
- Zavargo, Z., & Šumić, Z. (2011). Cooperation between educational institutions and businesses. *Entrepreneurial Learning*, 1(1), 51–59.

References

- Davey, T., Baaken, T., Deery, M., & Galán-Muros, V. (2011a). 30 best practice case studies in university-business cooperation. *European Commission, DG Education and Culture*. Brussels, Belgium; ISBN 978-92-79-23168-1
- Davey, T., Deery, M., Winters, C., van der Sijde, P., Kusio, T., & Rodríguez Sedano, S. (2011b). 30 good practice case studies in university-business cooperation. *Science-to-Business Marketing Research Centre*.
- Davey, T., Meerman, A., Galán Muros, V., Orazbayeva, B., & Baaken, T. (2018). The state of university-business cooperation in Europe: Final report. *Publications Office of the European Union*. doi: 10.2766/676478
- Davey, T., Rossano-Rivero, S., & van der Sijde, P. (2015). Does context matter in academic entrepreneurship? The role of barriers and drivers in the regional and national context. *The Journal of Technology Transfer*, 6, 1–26. doi: 10.1007/s10961-015-9450-7
- ISO/IEC 17024. (n.d.). Retrieved from <https://www.ewivs.com/en/personal-certifications/personal-certifications-according-to-iso-17024/>
- Knight, J. (2017). The concept and process of higher education regionalization. In J. Knight, & E. T. Woldegiorgis (Eds.), *Regionalization of African higher education: Progress and prospects* (pp. 11–28). Rotterdam: Sense Publishers (African higher education: Developments and perspectives). doi: 10.1007/978-94-6300-956-0_2
- Knight, J. (2024). Higher education cooperation at the regional level. *Journal of International Cooperation in Education*, 26(1), 101–115. doi: 10.1108/JICE-09-2023-0021
- Lecke, M. (2011). University-business cooperation, why and how to collaborate? *Deutsche Telekom*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/business/forum2011/presentations/lecke.pdf>
- Lester, R. K. (2005). Universities, innovation, and the competitiveness of local economies. *MIT Industrial Performance Center, Working Paper 05-010*. Cambridge, MA: Industrial Performance Center, Massachusetts Institute of Technology.
- Martin-Rubio, I., & Andina-Díaz, E. (2016). University knowledge transfer offices and social responsibility. *European Journal of Education*, 51(1), 67–78. doi: 10.1111/ejed.12162
- Mykhailyshyna, D., & Teleton, A. (2020). How to facilitate university-business collaboration in Ukraine? *Centre for Economic Strategy*. Retrieved from <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/How-to-facilitate-university-business-collaboration-in-Ukraine-2.pdf>
- Nahaichuk, N. H., Tretiak, N. M., & Ternova, L. Yu. (2026). Interaction of business and education as the basis for the transition to models of regional empowerment. *Efficient economy*, 2. doi: 10.32702/2307-2105.2026.2.85
- Orazbayeva, B., Plewa, C., Davey, T., & Galán-Muros, V. (2019). The future of university-business cooperation: Research and practice priorities. *Journal of Engineering and Technology Management*, 54, 67–80. Retrieved from [ff10.1016/j.jengtecman.2019.10.001ff](https://doi.org/10.1016/j.jengtecman.2019.10.001). fffhal-02880384f
- Riabchenko, V. (2022). Socially responsible cooperation between universities and society in the dimensions of sustainable development: Theoretical and methodological foundations. *Continuing professional education: Theory and practice*, 1, 38–48. doi: 10.28925/1609-8595.2022.1.4
- University of Twente. (n.d.). Business & entrepreneurship. Retrieved from <https://www.utwente.nl/en/business/>
- Vector Media (2023). *Corporate social responsibility: Cases of five international companies in Ukraine*. Retrieved from <https://vctr.media/ua/korporatyvna-soczialna-vidpovidalnist-kejsy-5-mizhnarodnyh-kompanij-v-ukrayini-116074/> (дата звернення: 11.12.2025)
- Zavargo, Z., & Šumić, Z. (2011). Cooperation between educational institutions and businesses. *Entrepreneurial Learning*, 1(1), 51–59.